

Norsk Institutt for Bioøkonomi (NIBIO)

5781 Lofthus

Trondheim, 21.04.2017

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2017/3300

Saksbehandler:
Guro Sylling

Vedtak om tillatelse til utsetting av mørk jordhumle fra norske bestander til pollineringsforsøk

Miljødirektoratet gir NIBIO v/Bjørn Arild Hatteland tillatelse til utsetting (bruk) av totalt fire bol med mørk jordhumle fra norske bestander (*Bombus terrestris terrestris*) til pollineringsforsøk av søtkirsebær i rømningssikrede plasttunneler i Hardanger, jf. forskrift om fremmede organismer § 10.

1. Søknaden

Det vises til søknad datert 16. mars 2017, der Bjørn Arne Hatteland, Norsk Institutt for Bioøkonomi (NIBIO), ber om tillatelse til utsetting (bruk) i plasttunneler av fire bol med mørk jordhumle av underarten *Bombus terrestris terrestris*. Humlebolene vil bli levert av Pollinering AS og Bombus Natur AS, Rogaland. Formålet med utsettingen er pollineringsforsøk av søtkirsebær, i et prosjekt eid og ledet av Bombus Natur AS og finansiert av Forskningsrådet. Bolene ønskes brukt to steder i Ullensvang kommune, Hardanger, Hordaland (Haugasund i Lofthus og Lothe i Utne). Tidsrommet for planlagt bruk er mai 2017.

Som risikoreduserende tiltak, opplyser søker at humlebolene vil bli brukt i kontrollerte forsøk i plasttunneler med insektnett på begge sider langs rekker med morelltrær. Nettene vil videre bli forankret til bakken. Bolene vil bli returnert til humlerøkterene på Jæren rett etter at søtkirsebærene har blomstret, 2-3 uker etter utsetting. Dette innebærer, ifølge søker, at bolene vil bli returnert før dronninga går over til å produsere nye dronninger og droner (hannhumler). Søker opplyser også om at bolene skal ha dronninglås.

2. Det rettslige grunnlaget

Formålet med forskrift 19. juni 2015 nr. 716 om fremmede organismer (forskriften) er å hindre innførsel, utsetting og spredning av fremmede organismer som medfører, eller kan medføre, uheldige følger for naturmangfoldet, jf. forskriften § 1. Etter forskriften § 10, kreves det tillatelse for utsetting av organismer som ikke hører til noen art, stamme eller bestand som forekommer naturlig på stedet. Ved bruk av mørk jordhumle fra norske bestander (*Bombus terrestris terrestris*) i plasttunneller, gjelder kravet om tillatelse ved bruk utenfor det naturlig utbredelsesområdet til denne underarten. På bakgrunn av dagens kunnskapsgrunnlag, vurderer Miljødirektoratet at Hordaland ligger utenfor det naturlig utbredelsesområdet for *B. t. terrestris*.

Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 er lagt til grunn som retningslinjer for vurderingen, jf. naturmangfoldloven § 7. Det kan ikke gis tillatelse hvis det er grunn til å anta at innførselen eller utsettingen vil medføre vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold, jf. forskriften § 15 tredje ledd. Vurderingen av om det skal gis tillatelse etter forskrift om fremmede organismer, skal ikke omfatte hensyn til dyrs liv og helse som ivaretas av matloven, jf. naturmangfoldloven § 32 tredje ledd. Miljødirektoratet skal vurdere og fastsette de vilkår som anses nødvendige for å hindre uheldige følger for det biologiske mangfold, jf. forskriften § 15 fjerde ledd.

3. Miljødirektoratets vurdering

En risikovurdering utført av Norsk institutt for naturforskning (NINA) (NINA-rapport 895), avdekker at det er svært høy økologisk risiko ved rømming og etablering av norskprodusert mørk jordhumle. Dette på bakgrunn av artens store sprednings- og etableringspotensiale, konkurranse med andre humlearter og økt risiko for utvikling av smittsom sykdom i tette (individue) kulturer med humler.

Søker ønsker å benytte humlebolene i Ullensvang kommune i Hardanger, et område som, på bakgrunn av dagens kunnskapsgrunnlag, vurderes til å ligge utenfor det naturlige utbredelsesområdet for underarten *Bombus terrestris terrestris*. Avstanden til nabofylket Rogaland, som er innenfor det naturlige utbredelsesområdet, er imidlertid ikke lang. Mørk jordhumle er en relativt ny innvandrer til Norge (første funn i Østfold i 1958). Siden arten kom til Norge, har den spredd seg videre i Sør-Norge, der den i dag er en av de vanligste humleartene. Man antar at arten naturlig har innvandret til, og spredd seg i, Norge, men noe av spredningen kan skyldes bl.a. at oppdrettshumler har rømt fra drivhus (NINA-rapport 895). Det er i utgangspunktet ikke ønskelig å tillate bruk som kan bidra til videre menneskeskapt spredning av arten til områder utenfor utbredelsesområdet. De risikoreduserende tiltak søker vil gjennomføre i forbindelse med omsøkte bruk, med bruk av nett som vil forhindre rømming, bruk av dronninglås på bolene, og retur av bolene før dronninga begynner å produsere nye dronninger og droner, vil imidlertid, etter Miljødirektoratets syn, bidra til å redusere risikoen for rømming og etablering, jf. naturmangfoldloven § 12. På bakgrunn av de risikoreduserende tiltakene og det forhold at bruken vil skje i et område som grenser til artens utbredelsesområde, vurderer Miljødirektoratet at det er liten grunn til å anta at det omsøkte tiltaket vil medføre uheldige følger for naturmangfoldet i Norge.

Kunnskapsgrunnlaget i saken anses som tilstrekkelig, jf. naturmangfoldloven § 8, og naturmangfoldloven § 9 får ikke anvendelse i denne saken. Miljødirektoratet anser naturmangfoldloven §§ 10 og 11 som mindre relevant i saken.

Virksomheter som driver med innførsel, omsetning, hold eller utsetting av fremmede organismer, skal etablere og dokumentere internkontroll, jf. forskriften § 26. Dette betyr bl.a. at virksomheten skal ha rutiner for å sikre at krav i forskriften og tillatelser blir overholdt, rutiner for å følge opp avvik og for å hindre gjentagelse av avvik, rutiner for å sikre at ansatte har kunnskap om og overholder vilkår gitt i tillatelser, og opplysninger om hvem som er ansvarlig for at rutinene blir overholdt. Internkontrollrutiner vil bidra til å unngå eller begrense skade på naturmangfoldet, jf. naturmangfoldloven § 12.

4. Vedtak

Miljødirektoratet gir Bjørn Arne Hatteland, Norsk Institutt for Bioøkonomi (NIBIO), tillatelse til utsetting (bruk) av inntil fire bol med mørk jordhumle (*Bombus terrestris terrestris*) fra norske bestander til pollineringsforsøk av søtkirsebær i plasttunneler, på eiendommene Haugasund i Lofthus og Lothe i Utne, Ullensvang kommune, i perioden mai 2017.

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

- Plasttunnelene hvor bolene skal settes ut, skal tettes med finmasket insektnett som forhindrer rømming av humler. Nettene skal festes i tunneltaket og forankres i bakken på begge sider av, og i enden av, rekkene med trær.
- Bolene skal ha dronninglås.
- Virksomheten skal, som ledd i internkontrollen, daglig føre tilsyn med at plasttunneler og nett holdes tette, og sørge for at eventuelle avvik umiddelbart rettes opp. Eventuell rømming av humler skal loggføres.
- Virksomheten skal, som ledd i internkontrollen, kunne dokumentere følgende: antall bol som mottas, dato for mottak og bolenes opprinnelse (art, underart og produsent), dato for utsett og tilbakesending av bol, og mottaker av tilbakesendte bol.
- Senest tre uker etter at bolene er tatt i bruk i veksttunnelene, skal bolene sendes tilbake til humlerøkter.

Miljødirektoratet kan oppheve eller endre vilkårene i tillatelsen bl.a. dersom vilkår ikke følges, eller dersom ny kunnskap tilsier at risikoen for uheldige følger for biologisk mangfold er større enn antatt, jf. naturmangfoldloven § 67.

Tillatelse etter forskrift om fremmede organismer fritar ikke for krav etter annet regelverk, som krav til dyrehelse etter matloven.

Dette vedtaket kan påklages til Klima- og miljødepartementet innen tre uker etter at dette brevet ble mottatt, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Eventuell klage sendes til Miljødirektoratet. Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Yngve Svarte
avdelingsdirektør

Bjarte Rambjør Heide
seksjonsleder

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:
Klima- og
miljødepartementet

Postboks 8013 Dep 0030 OSLO